

W A L W E

ILMUB KAKS KORD KUUS

Toimetuse ja talituse: Uus tän. 14, Tallinnas. Sealsamas tellimiste vastuvõtmine. Kõnetr. 266 ja 348
Kontor on awatud kella 10—3 p.

Nr. 36

Reedel, 17. novembril 1922

2. aastakäik.

Sisu: Kuidas terve inimene hullumeelseks tehti! — Sõjawäes walitsewad bürokratismi õilmed. — Mõni sõna sadamate kaptenitest. — Kaks moodsuud. — Kuritarwitused ametiasutustes. — Wangitorn—muuseum. — Ameflikust ajakirjanduse informatsioonist. — Kaheksa riigiwarast süüpingil. — Wäärnähitud Walga kriminaalpolitseis. — Ergutusraha jaotamisest. — Wastuseks prof. Gutmannile. — Kisendaw ülekohus. — Üle miljonilise riigi kaubaoperatsiooni tagatipp. — 8,3 miljoni marga eest tallanahka tolliast wälja petetud. — Meieaegne muinasjutt. — Õigusekaitsjad. — „Trustid“ Eestis. — Kuidas mõnes raudtee artellis asju aetakse. — Kroonika. — Kirjad toimetusele.

KUIDAS TERWE INIMENE HULLUMEELSEKS TEHTI!

Germanowi wanademajas (seek) elas omal ajal keegi kooliõpetaja Marie Kerg. 1918. a., kui sakslased siia tulid, tõsteti ta wanademajast wälja, kuhu 1920. a. suure waewaga tagasi sai.

Ei saa tähendamata jätta, et M. K. on keskkooli kutseeksami äraannud ja peale kolmekümne aasta koolipõllul ja ajalehtedes tööd teinud, tema eriala on Prantsuse ja Saksa keel. Kuid, nähtawasti, ei meeldinud kellegile M. K. wanademajas olemine ja temale hakati igasuguseid wiperusi tegema.

Lõpuks läks asi niikaugemale, et ühel ilusal päewal hoolekande lahkel kaasabil asetatakse M. K. autosse ja wiiakse Seewaldi, seletades, et K. on täiesti waimuhaige. Seitsmepäewase sealolemise järel laseb Seewaldi direktor Kügelgen teda wabaks, leides, et inimene täiesti normaal on.

Kerg asub wanademajja tagasi, kuid nüüd oli waja ta elu nii kibedaks teha, et ta ise sealt lahkuks. Selleks organiseeritakse K. peksmine, mille tagajärjel K. parem põial murdub. (Toimetusel on tarwitada sellest röntgeni üleswõtted ja arsti tunnistused.)

Kui K. sellest hoolekande osakonna juhataja Lehtmetsale teatab, kihutatakse ta lihtsalt uksest wälja.

24. mail s. a. murtakse K. toauksed lahti, sõritakse kõik asjad läbi ja wiiakse nad S. Tartumaanteele lahtisse kuuri. Kui K. ise tagasi tuleb, on ta sunnitud lahtise taewa alla jääma.

K. annab asja kohtusse. Kohtuistungisel paneb wastaspool kohtule järgmise tunnistuse eie.

„Linna terwishoiu osakonna juhataja kutsel kokkutulnud komisjon jõudis waimuhaige Marie Kergi asjus järgmisele otsusele: Marie Kerg põeb pikaldast parandamata waimuhaigust (Dementia secundoria) ühendatud ajutiselt ärritus ja määratsemine hoodega. Soowitaw oleks teda ülewia waimuhaigete asutusse, kus temal kehalik töö, aia- ja kerge põllutöö oleks wõimaldatud (Jämejalale). Komisjon leiab, et tema praegune asupaik tema haiguse iseloomu tõttu, Germanowi seek, ei ole kohane.

Tallinn, 11. märtsil, 1922.

Allkirjad.

Loomulik, et kohus pidi seda tunnistust arwesse wõtma ja M. Kerg'i kui „parandamata waimuhaige“ nõudmist tagasi lükkama. Kuid kõige imelikum on see, et 11. märtsil ega ka ühelgi teisel päewal ei ole tunnistuses nimetatud komisjon M. Kerg'i läbi waadanudki.

Siit selgub, et meil wõib iga kodanikku kas poolsurnuks piinata (waata „Walwe nr. 34“) paremal juhtumisel ilma tema teadmata, teda hullumeelseks attesteerida.

Kuid weel imelikum on see, et Dr. Michelson, kes samal päewal M. Kerg'i palwel teda läbi waatas, järgmise tunnistuse leidis wõimalikuks wälja anda:

Ambulator kliinik.

Tallinnas, Wiru t. 23.

Arstline tunnistus.

Sellega tunnistab, et Marie Kerg tänasel päewal on minu poolt läbi waadatud. Mina ei ole leidnud miskit tähend-

dust, mis näitaks, et tema on liig närwiline ehk meelehaige.

Dr. med. Michelson.

Teine arst, Dr. Prants 8. 9 s. a. annab välja järgmise tunnistuse:

Tallinna linna waeste ambulatoorium, 8. 9. 22.

Marie Kerg on waeste ambulatooriumis rawitsusel käinud 1918. a. furuucolosis, 1919. a. rheumatism, werewaeus, 1920. a. pikaldase maokatarri pärast, 1921. a. werewaeuse ja kopsukatarri, 1922. a. parema käe põidla põrutuse pärast.

Dr. A. Prants.

Viimastest tunnistusest on näha, et inimene on 4 aasta jooksul haigemajas rawitsemisel käinud ja arst ei ole leidnud, et inimene waimuhaige oleks. Dr. Wahtrik, prof. Zoega Manteuffel, Dr. Hesse, Dr. Krause tunnistawad, et inimesel on konditiisikus ja rheumatism, mis wajab mudawannidega arstimist ja korraga leiab komisjon, kes haiget see kord näinudki ei ole, et tema on parandamata waimuhaige ja teda „aia- ja põllutööle“ peab määrama.

Sarnane arstide komisjoni tunnistus wõtab M. Kerg'il igasuguse wõimaluse elamiseks. Korterit ei ole ja ei saa, sest oled „parandamata waimuhaige“, tundisid anda ei saa, sest sa oled jällegi „waimuhaige“ jne.

Ei wõi imeks panna, kui sarnastel oludel kõige terwem inimene hulluks läheb, mis siis weel haigest rääkida. Ja kui ühel päewal M. Kerg tõesti waimuhaigeks peaks jääma, siis teab lugeja küll, kes teda selleks tegid.

Lõpuks ei saa tähendamata jätta, et K., kui ta kõik kohad läbi käis ja toetust ei saanud, oli sunnitud kommunistide poole pöörama, lootes ehk nemad vähemalt astuwad Wabariigi kodaniku kaitseks välja!

Kas tõesti juba niikaugele oleme oma asjaga jõudnud? J.

—=00=—

SÕIAWAES WALITSEWAD BÜROKRATISMI ÖILMED.

Teatawasti käis mõni aasta enne ilma-sõja algust Wene riigis imelik jutt niisugusest kirjawahetusest, mis selle läbi algas, et keegi isik palwekirjale ühe kopiku eest tempelmarke wähem peale oli kleepinud, kui seda worm nõudis. Kirjawahetus algas ühe ametniku „userdia“ tõttu, kes wanu aktisid sorides eksitust märkas ja selle käima

pani. Tagajärg oli, et kirjawahetus kroonule 36 rubla 58 kopikut maksma läks ning aastase ringkäigu jooksul kopikas sisse nõutud, kwiitungite wastu renteisse sissemaksetud ja palwekirjale juurelisatud sai. Sellega oli siis „worm“ täidetud. — — —

See juhtumine annab ilusa näituse, mis-sugused lambapäed Wene bürokraatlises kantseleis töötasid. Sarnaseid juhtumisi wõis endisel ajal tihti ette tulla, kuid meie ajal ei tohiks need korduda. Ja iga asjast eemalseisja mõtleb rahuliku südamega, et meil niisuguseid asju ette ei tule.

Nägin hiljuti kindralstaabi liikumise jaoskonnast väljasaadetud paberit, kus jaoskonna ülem N. polguülema korraldust nõuab — seaduslike alusega väljaantud sõiduliitri eest puuduwat raha — 5 marka — sisse nõuda, sõjaministeeriumi krediidi uuenduse arweli sissemaksta ja kwiitung piletit kontsule juure lisamiseks ära saata. Asi näitab wäljastpoolt kiiduwääriline. . . kõigewähemalt saab „worm“ täidetud ja liikumise jaoskonna aktides on wiimargaline rentei kwiitung rohkem. Kuid wõtame näituseks eelseiswa kirjawahetuse „seaduslike käigu“ ühes järeldustega.

1) Jaoskonna ülema aeg, kantselei tööaeg, kirjawahetuse- ja postikulud — miinimum 75 marka. 2) Polgu staabis asja väljasaatmise aeg ühes kirjawahetuse järeldamisega ja batareisse edasisaatmisega — 100 marka. 3) Juhtumisel, kui batareist litteri saaja ehk selle wäljaandja teenistusest wabastatud — tuleb politsei, ehk wallawaliitsuse kaudu teda otsi. Need kulud on ettenägematud, sest wäga wõimalik wõib olla, et nõutaw isik kuhugi ümberkolinud on, siis tuleb kirjawahetus temale järgi saata. Kõigeparemal juhtumisel läheb edaspidine kõik ühes tööaja ja kuludega ikkagi, miinimum — 250 marka. Siis on wiie margaline kwiitung käes — kirjawahetus rändab tulud teed tagasi. Tööaega tagasirändaw paber nii palju ei tarwita, sest siis ei ole enam aktide sorimist ja otsimist, kuid sisse- ja wäljaregistreerimine ikkagi on ja ka seda tuleb arwesse wõtta, et ta waheajal kaunis kõhukaks on paisunud ja postikulu rohkem tarwitab. Nii tuleb ülemaltähendet arwele — 435 margale kõigewähemalt 300 marka juure lisada ja ilma silmi pilgutamata näeme, et 5 marga järel jahipidamine riigile 735 marka maksma läks. See on siis kõigekegema kokkuwõetud, kuid wahepeal wõib uus juhtumine ette tulla, kus paber mõnesugusel põhjustel peatama jääb, mille järeldusel liikumise jaoskonnast eelmisele n. n.

„kiirustusepaber“ rändab, milles eelmisele nr-le kiiremat käiku nõutakse. Iseenesest mõista, rändab järgnew „paber“ eelmise jälgis ringkäiku ja kuludele tuleb 75% juukse lisada.

Teine juhtumine: Augustikuul s. a. pöörab ilhe jalawäe polgu wanem arst toidustaja roodu ülema poole, et polgu welsker, kel 16 hammast puuduwad, saaks toiduained eraldi wälja antud, sest ta ei saa harilikku sõduri toitu süüa.

Rooduülem saadab septembri kuus wahikirja tagasi, kus teatab, et toidustaja rood wõib toiduaineid r. w. kätte anda ainult polguülema loaga, mispärast tuleb polguülema nõusolek muretseda.

4. septembril saadab polgu wanem arst endise kirjawahetuse ühes oma rapordiga polguülemale otsustamiseks. 6. septembril saab wanem arst polguadjutantilt kirjawahetuse tagasi ühes järgmise polguülema resolutsiooniga: „Tuleb tõeks teha, kas welsker X. nõudmine küllalt põhjendatud on.“

Imelik! Polgu wanem arst, kellel omal alal kogemused ei puudu, tõendas juba, et inimene ei saa harilikku sõduri toitu süüa, kuid nähtawasti ei usalda polguülem waneinat arsti ja nõuab weel tõendusi.

22. septembril saadab wanem arst polguülemale endise kirjawahetuse ühes uue raportiga tagasi, kus kiinitab, „et welsker X. puudub 16 hammast, mispärast temal täiesti wõimata sõduri toitu süüa,“ ja et rood wäljaspool Tallinnat wiibib, kus kuwadest produktidest toitu on wõimata walmistada, siis arwab, et kõigekohasem oleks welskerile toiduraha wälja anda.

Lugeja ehk arwab, et nüüd on loril lõpp. Polguülem sai õienduse ja otsustas asja ära, ega muidu ta siis oleks tõendusi nõudnud.

Kuid ei!

29. septembril teatab polgu adjutant polguülema käsul wanemale arstile, „et aja-teenijatel sõjawäelastel ei ole õigust sarnastel juhtumistel toiduraha saada. Haiged sõdurid tulewad sõjawäe teenistusest wabastada, milleks teatud kord ettenähtud on.“

Polguülem oleks seda juba enne pidanud teadma, aga mitte ülearuseid tõendusi nõudma.

5. oktoobril saadab polgu wanem arst kõige kirjawahetuse ühes welskeriga sõjawäe haigemaja arstide komisjonile, kus palub welskeri terwislist seisukorda järelda. Welsker waadatakse järel ja komisjon teeb järgmise otsuse:

„Hammaste puudumise pärast käib haige riwitu teenistusse.“

Tähendab, isik, kui welsker oli juba riwitu teenistuses, ja nüüd kinnitas komisjon seda weel kord omalt poolt, kuid ega welskeri seisukord ikkagi weel ei parane.

Polgu wanem arst, et lõpuks selgusele jõuda, pöörab nüüd otsekohe sõjawäe terwishoiu walitsuse ülema poole järgmise raportiga:

Sõjawäe terwishoiu walitsuse ülemale.

Raport.

Juurelisatud kirjawahetust (mis juba 7 lehte suur. Toimetus.) ettekandes palun Teid seisukohta wõtta, kas on wõimalik welsker X.-ile toiduraha ehk kuiwade produktide wäljaandmine, sest nimetud welskeril puuduwad 16 hammast ja on p. 54 lit. A põhjal riwituks tunnistud.

Eitawal korral jääks hammaste pärast riwituks tunnistamise tagajärjed küsitawaks.“

Samuti palun selgitust, kas on wõimalik r. w., kellel weriwaesus, kopsu ehk mao katarr, mis kergema toidu saamisel parandaw, kuid harilikku sõduri toidu juures raskesti muutub, toidu rahale ehk kuiwadele produktidele ülewiimine, kui wiimane r. w. teenistuskohuste täitmist sugugi ei takista. Lisa kirjawahetus 6 lehel.

(Allkiri.)

14. oktoobril saadab sw. terwishoiu walitsuse ülem wastuse: „Toiduraha wõib ainult w ä e o s a ü l e m a käsul wälja anda. Alust erilise toidusaamiseks ei ole.“

Ringkäik on tehtud, tuli ikkagi wälja, et polguülemalt ja ainult polguülemalt rippus ära, kas toiduraha maksta wõi mitte. Wist et polguülemale uusi tõendusi muretseda, saadetakse welsker weel kord 7. nowembril sw. haigemaja sisemiste haig. eriarst Dr. Falcki juure, muidu ehk juhtub, et polguülem weelgi kahtlema lööb. Dr. Falck waatab welskeri läbi ja annab oma autoriteetliku otsuse: „Wajab piimatoitu. Ei wõi harilikku sõduri toitu süüa.“

Kirjawahetus kestis 1 kuu ja 9 päewa. Kui palju see maksma läks, palju ta aega wiitis, on igauhele selge; kuid welsker sööb wist ikka edasi sõduri toitu, sest polguülem ei tea, mis ta tegema pidi. Sarnaseid nähtusi meie riigi elust oleks wõinud palju ette tuua, kuid jatkub neist kahestki.

Rohkem arusaamist!

J.

MÕNI SÕNA SADAMATE KAPTENITEST.

Et laewadel kaptenid ja mis kohustused nendel on, seda teab suurem jagu rahwast. Et aga sadama kaptenid olemas ja mis kohustused nendel, on suurem jagu rahwale teadmata. Katsun mõne reaga nende seisukohta tutvustada.

Eesti Wabariigi algusel sai kõigi E. W. sadamatesse sadama komandandid määratud, kes pärast ümbernimetati sadama kapteniks ja selle nimetusega praeguse ajani tegewad on. Sadama kapten on otskohene sadama walitseja ja tal on hulka kohustusi täita, mis järgmised:

1) Walwata sadama piirkonnas kõigi seaduste, walitsuse korralduste, sundusliste määruste täitmist, 2) sadama piirkonnas laewade liikumist ja seisu, 3) raudtee liikumist, 4) kaupade peale- ja mahalaadimist, liikumist ja hoidu, 5) sadamate kraanade, aidaruumide ja teiste sadamasolewate ehituste ja abinõude tarwitamist, 6) eraisikute poolt riigile kuuluwad sadama territooriumil tarwitawate platside kasutamist, 7) ballasti sisse- ja wäljalaadimist ja laewade mustusest puhastamist, 8) kalaasjandust, tuukri pukseerimist, üleweo laewade peale ja mahalaadimist, 9) lõhkeainete ja kergesti sütitawate ainetega täidetud laewade seisu-, kui ka wälja- ja sisselaadimist ja sadama piirkonnas hoiu üle, 10) korraldab abiandmist tulekahju juhtumisel, mis ähwardawad sadama sildu, laewu ehk sadama territooriumi warandusi, 11) juhatab kohalikke lootse, lootsi ülema õigusega, 12) hoiab korras mere laewasõidu märke sadamas ja sadama sissekäikudel, 13) waatab järel sadama tehnikute abil seaduse poolt määratud laewade katlad ja mehansmid, 14) wõtab tarwitusele abinõud laewa õnnetuste puhul inimeste, laewade ja kauba päästmiseks, päästetud asjade hindamist ja hoidmist, nende omanikkudele tagasiandmiseks, päästjatele määratud täsuandmiseks ja laewahukkumise asjade juhatamine, 15) annab kaasabi karantiini, tolli ja teiste asutustele nende kohustetäitmisel kaubalaewadega, niisama sõjawäeosade ümberpaigutuste korraldajatele, 16) laseb edasilükkamata wäikesi parandusi teha sadamas ja sadama territooriumil, 17) mõõdab kaubalaewu ja annab neile ajutisi mõõdutunnistusi, 18) teeb tehnilisi järelwaatusi laewadele ja annab merekindluse tunnistused, 19) takistab mereleminekut ebakindlatele ja mitteseaduslikult täislaaditud laewadele, 20) selgitab laewaõnnetuste põhjusid, 21) lahendab kaebtusi, mida laewaomanikkude juhtide

ehk meeskondade wahel tekiwad, 22) munsterdab meeskonda laewale ja laewalt ära, 23) annab kutsetunnistusi meeskondadele teatud meresõidu aja järel, 24) näitab laewajuhtidele miiniwäljades puhastud laewasõidu teid ja tutvustab laewajuhtide kõikide meresõidusse puutuwate uuendustega, 25) wõtab laewadelt sadama, tuletornide maksusi, 26) korjab koha peal meteoroloogia teateid Tartu ülikooli mereobservatooriumile. 27) täidab koha peal päästejaama ülewaataja kohuseid. Ülesloetud kohustusi, mis kaugelki veel kõik ei ole, lugedes näeb igati, et neid rohkesti ja mitmesugused on ja neid kõiki täita võib ainult teoreetiliselt ja praktiliselt warustatud kaugesõidu kapten, kes ka seniajani sadama kapteni kohtadel on.

Nagu kuulda, olla otsustatud Kuresaare sadama kapten, kellele peale Kuresaare sadama, Saaremaal veel Kuiwaste, Taaliku, Papisaare ja Münto sillad alluwad ja Haapsalu sadama kapten, kellele peale Haapsalu veel Rohuküla, Wirtsu ja Hiiumaal, Heltermaa, Lehtma, Örjaku ja Sõrro sillad alluwad, 1. jaanuariks 1923. a. likwideerida ja nende asemele seatawat Tolliwalitsus. Tolliwalitsus, kes tänawu kewade E. W. purjelaew „Hemlandi“ kartuli koormaga Haapsalust Saksamaale wälja klaarida ei tahtnud waid Kuresaare klaarima tahtis saata, nõndasama kalalaew „Willemi“ elusa kalade koormaga Haapsalust Stokholmi wäljaklaarida ei tahtnud waid Tallinna klaarima käskis minna. Sadama kapteni kaasabil ja korraldusel said siiski mõlemad laewad Haapsalus wäljaklaaritud.

Aluseks, et Tolliwalitsus sadama kapteni kohuseid täita wõida, olla see, et Tolliwalitsuse ülema abi saada meremees olema.

Et teiste sadamate kaptenid, peale Haapsalu ja Kuresaare kohtadele jääwad, tuleb tahtmata küsimus, kui Tolliwalitsus nendes kahes sadamas sadama kapteni asemik võib olla, mikspärast ei wõi ta siis kõigis teistes sadamates sadama kapteni kohuseid täita? Olgugi, Tolli ülema abi meremees, ei ole ta iseseisew, waid allub Tolli ülemale ja kui teenistust tahab pidada, peab heas wahekorras ülemaga olema. Wastasel korral kordub seesama lugu, mis purjelaew „Hemlandi“ wäljaklaarimisel ette tuli Haapsalus rannawalwe Haapsalu raiooni ülema kohustetäitja, kes ühtlasi ka tolli kohuseid täitis, maawäe ohwitseri ja sellesama rannawalwe noorema merewäe ohwitseri wahel, kus tagajärg see oli, et mõne päewa järel, rannawalwe ülema kohuste-

täitja, kes ta Tolli ülema k. t. oli, Haapsalust ja ülepea teenistusest lahkuma pidi.

Mil põhjusel tahetakse jälle Haapsalu iseseiswat Tolliasutust asutada? Sest, nagu teada, sai 1919. a. Haapsalus Tollivalwe punkt asutatud, mis aga hiljem mittewajaduse tõttu likwideeriti ja Tolli kohustused said rannawalwele üleantud, kes neid senijani laitmata täitnud on. „Walwe“ nr 21 — 1922. a. lugedes, kus Tolli peawalitsuse ülema wahikirjaga nr. 5461, Haapsalu linnawalitsuse poole pööras küsimusega, kas Haapsalu mitte iseseiswat Tollivalitsust ei waja, mis peale Haapsalu linnawalitsus, kes linna ja selle ümbruskonna oludest kõige rohkem teadja (whk. nr. 714) Tolli peawalitsusele wastas, et Haapsalu iseseiswat Tollivalitsust ei waja, waid Tolli kohuste täitmine wõiks kohalise sadama kapteni peale pandud saada. Linnawalitsuse wahikiri laseb mõista, et iseseiswat Tollivalitsust Haapsalu ei waja, tähendab, et tolli tarwitus niiwõrd wäikene on, mille kohustetäitmine kohaliku sadama kapteni peale pandud wõib saada ja seega on seletataw, et sadama kaptenit on waja, kes Tolli kohuseid ka täita jõuab.

Tähendab, Haapsalu linnawalitsus iseseiswat Tollivalitsust nõudnud ei ole, mis tõttu teist alust tuleb otsida ja nimelt seda, ehk on see riigi wäljaminekute mõttes tulukam, et Tolliasutuse ülewälpidamine odawam tuleb, kui sadama kapteni ülewälpidamine? Tolliasutuse koosseis saaks olema, 3 ametnikku 6' teenijat ehk walwurit, kokku 9, mille juures seda arwesse tuleb wõtta, et Tolli walwurid silda puhastama ega koristama ei saa, waid selle jaoks tuleb peale Tolli koosseisu 2 isikut teenistusse wõtta, ehk silda puhastamine wähepakkumisel wälja anda. Sadama kapteni koosseis saaks aga 2 ametnikku ja 4 walwuri olema, kokku 6, seega 1 ametnik ja 4 teenijat wähem, sest sadama kapteni walwurid puhastawad silda ühes Tolli walwuri kohustusega. Nii on selgitud, et Tollivalitsuse loomine ei ole ka riigi wäljaminekute wähendamise mõttes, waid wäljaminekute suurendamise mõttes. Nii on põhjust küsimiseks, mikspärast ei wõi sadama kapten, kelle ülewälpidamine riigile odawam tuleb, Tolli kohuseid täita? —

Iga arusaaja riigi kodanik teab, kui suur tähtsus kaubalaewastikul on, missugust tähtsust just Eesti kohta allakriipsutada tuleb. Sadama kaptenite poole pööravad harilikult laewa ehitajad ja omanikud mitnesuguste nõuküsimistega, kui nüüd sadama kapteni kohustused Tolli kätte üle lähewad,

siis ei ole kelle poole pöördä. Tolliuülem, kellel meremehe kogemused puuduwad, ei saa neid aidata.

Haapsalus kaubamaju ei ole, kes wäljamaaga kauplewad, nii juhtub siis ainult wahest, et mõni wäikene laewnik, kelle laew koormaweoks liig wäike on, mõnedkümmend puudad õunu ehk mõnikümmend tündrit kartulid Soome wiib ja sealt mõnikümmend tündrit silku tagasi toob. See on kõik Haapsalu Tolli kaubandus. Peaasjalik liikumine on siin rannasõit ja nende kartuli, õunte, silkude tolli oskab rannawalwe wõtta, ilma et sealjuures pead murda, sellepärast ärgu loobitagu rahwa raha tulude tarbeta tolliametite asutamistega sinna kuhu neid tarwis olema, kuna rahwas raskete maksude all lämbuma kipub. L.

—oo—

KAKS MÖÖDUPUUD.

Palju on kirjutatud meie sõjaministerruumi kahe möödupuud tarwitamise poliitikat, iseäranis kurikuulsaks saanud autasu küsimuses. Asja on kaunis põhjalikult walgustatud, peaasjalikult wabaduse-ristide suhtes. Tahaksin omalt poolt paar sõna ütelda õppursõdurite priikooli asjus.

Nagu teada, pidid Ajutise Walitsuse otsuse põhjal kõik sõjast osawõtnud kooliõpilased riigikulul prii kooli saama. Need, keda sõja ajal jõuti ettepanna, said ka tõesti sellekohased tunnistused kätte ja wõiwad rahulikult oma poolelijäänud haridust jätkata. Palju teistsugune on aga lugu nende õpilastega, keda ette ei jõutud pan-na, wõi kes kogemata ettepanemata jäi. 1921. a. kewadel lõpetati täiesti ootamata sõjaministri päewakäsuga ettepanekute tegemine ning paljud ettepanekud tulid selle tõttu poole tee pealt tagasi. Selle läbi jäi hulk õpilasi sellest ilma, mille peale neil füüeline õigus oli. Wiimaks arwati siiski heaks wõimaldada uusi ettepanekuid teha. Kuid sellegipärast käiwad praegugi weel mitmed õpilased Pontsiuse juurest Pilatuse juure ja jääwad lõpuks ikkagi priikooli tunnistusest ilma. Kuidas uute tehtud ettepanekute käsi käib, sellest toon paar wäikest näitust. Omal ajal tuli üks minu poolt tehtud ettepanek poole tee pealt tagasi, sest kuni ta polguülema käest läbi käies diwiisiülema kätte jõudis, oli määratud tähtaeg mööda.

Kui uute ettepanekute wõimalus awanes, palusin oma järeletulijat seda uuen-dada, sest olin ise siis juba sõjawäest wabastatud. Ettepandaw oli Peterburi tsiwiil-

inseneeride instituudi üliõpilane ning tuli 1918. a. meie taganemise ajal väerinnast läbi kodumaale, et siin kohe Eesti malewa ridadesse astuda. Ühtlasi pöörasin palwega poelüüema poole ka mind priikooli saamiseks ettepanna, kui ta selle wõimaliku leiab olewat. Astusin ju omal ajal otse koolipingilt sõjawäkke ning okkupatsioonilõpupäewil tein eeltõid Tallina tehnikumi astumiseks. Siis tuli aga wabadussõda. Pidin edasiõppimise plaanid sedapuhku jätma ning ohwitserina oma kodaniku kohustetäitumisele asuma. Nüüd, peale sõja lõpu, sõjawäest wabanedes, mõtlesin oma haridust jätkata. Minu palwed leidsid tähelepanu ning mõlemad ettepanekud läksid teele.

Kindel olles, et wiimaks ometi edasiõppimise wõimalus awaneb, walmistasin kibedasti eksamite wastu. Omaks kõige suuremaks üllatuseks saan ühel ilusal päewal polgu adjutantidilt teate, et ettepanek olewat korralduswalitsusest tagasi saadetud ja minul ei olewat õigust priikooli saamiseks sel lihtsal põhjusel, et ma pole enne wabadussõja algust ühegi wabariigi kooli nimekirjas olnud. (Ei tea, kus need E. wabariigi koolid okkupatsioonil ajal olid? Seda teab wast korralduswalitsus kõige paremini!), Päril Salomonilik otsus, ja ma oleks sellega täiesti rahul, kui mitte isikuid ei leiduks, kes samasuguste õigustega kui minulgi, ometi priikooli wäärilisteks on arwatud. Tean terve rea ohwitseri, kes enne wabadussõja algust ühegi wabariigi kooli nimekirjas ei seisnud (neid koole ei olnud ju sel ajal olemaski), kuid siiski priikooli tunnistused said, ja nimelt sõja ajal.

Samasugune saatustabaskas ennem nimetud ülipilast. Ka tema ettepanek tuli tagasi ning samadel motiividel kui minu omagi. Kuid kahel teisel üliõpilasel, üks Moskwa põllumajanduse akadeemiast, teine Peterburi tehnoloogia instituudist, kes 1918. a. Wenemaalt ära tulid ning keda sõja ajal ettepanidi, on priikooli saamiseks tunnistused taskust!

Mis see siis õieti peaks tähendama? Sõja ajal, nagu oleks olnud õigus priikooli saada, sest ega teised muidu ikka wist poleks saanud, kuid nüüd rahu ajal pole seda õigust teips mitte enam olemas! Ülemjuhataja mõõdupuuga mõõtmisel andsid oma täie mõõdu wälja, kuid praeguse sõjaministri oma tarwitades, jääb hea tükk puudu! Wast ehk oleks see aidanud, kui okkupatsioonil ajal Tartu Saksa ülikooli oleksime astunud, mida niihästi Eesti üliõpilaskonna kui ka seltskonna poolt boiko-

teeriti? Wõi ehk oleksime pidanud esimese mobilisatsiooni käsu täitmata jätma ja kuusagile õpeasutusse sisse pugema?

Üks neistsinatsist.

—00—

KURITARWITUSED AMETIASUTUSTES.

Kui sõja päwil ametiasutustes kuritarwitusi ette tuli, siis kirjutasime seda sõjaolude arwesse ja lootsime, et kestwa rahu ja normaal elutingimiste kätte jõudmisel sarnased nähtused enam wähem kaowad. Paar aastat oleme nüüd juba walupõlwe maitse nend, kui kahjuks peame enestele tunnistama — lood pole põrmugi paremaks muutunud, küll aga pahemad. Kuritarwituste arw ei kahane, waid awaldab koguni kaswamise tendentsi ja sisuliselt on nüüd tegemist palju suuremate ja tõsisemate üleastumistega. Waremalt warastati wäiksemal määral, nüüd nähtawasti spetsialiseerudes ja kiiresti edenedes, suudetakse juba asuda „tõsisematele ettewõtetele“.

Wõetagu aga waewaks jälgida riikliste kuritegude kroonikat. Kütteainete keskkomitee ja raudtee puudega warustamistes selguswad mitmed suuremad panamad, postiametnikud Trull ja Otto „teewad sisse“ 1.320.000 ja 850.000 marka, 6 politsei jaoskonna raiooniülema Wilbergi läbi läheb kaotsi 450.000 mk., tolliaitadest wõetakse päisepäewa ajal wale orderiga wälja 10 miljoni eest kaupad jne. jne. Üsna kohutaw hakkab sarnaseid päril järjekindlaid teateid lugedes. Ei leota enam tuhandatega, waid sajad tuhandad ja miljonid hakkawad figureerima. Kas sarnased nähtused ei peaks sundima tõsisemalt küsimust päewakorrale wõtma, et selgusele jõuda nähtuse põhjustes ja teede leidmiseks nende kõrwaldamiseks. Sellel alal pole igatahes niihästi kui midagi katsutud ära teha.

Igatahes just praegu ametiasutustes walitses asjaajamise kord loob sarnastele ebapähtustele soodsad pinna. Kui juba politsei raiooniülema käes sajad tuhandad sisse nõutud raha wedeleda wõiwad, siis näitab see, et selle asutuse funktsioneerimises midagi just ei „klapi“. Krooni kõigile paneb aga alles tolliwalitsus pähe. Jääb küll täitsa arusaamataks, kuidas seal pitsatitega warustatud orderite blanketid nii igäuhele wäga kättesaadawad wõiwad olla ja kuidas mitmekordsetest „walwetest“ ja „kontrollidest“ tuntud kaubamaja nimel wõidakse jultunult mitu koormat kraami ära warastada. Tõesti seal peab juba midagi lonkama ja õige suurelt weel pealegi. Nüüd jääb wist üle ainult ära oodata, kui ühel ilusal päewal mõni tolliladu täitsa ära kaob.

Päratu keeruline tolliwalitsuse asjaajamine, millest nii palju warem juttu on tehtud, pole loodetawat otsekohest ülesannet täita suutnud, waid on nähtawasti ainult kaasa aidanud wargusele.

Meie arwates peaks praegust ametiasutuste asjaajamise wiisi nii mõnelgi pool põhjaliku rewideerimise alla wõtma, milleks üldised juhtnõõrid üles seada tuleksid. Teiseks on tarwilik ametiasutuste isiklise koosseisu terwendamine, kuhu erakordsetel aegadel palju soowimata ja kahtlast elementi sisse on suutnud pugada. Selle läbiwiimiseks tuleks aga palgaolusid parandada, sest praegu maksetawa palga juures walguwad kõik paremad jõud ära erateenistusse. Sarnane kokkühoidmine läheb teisest küljest riigile siiski kallim maksma.

—oo—

WANGITORN — MUUSEUM.

Tallinna muuseumil puudub oma kindel ja nõuetele wastaw asupaik ning rikkalikud korjandused kolletawad sissepakituna kastides. Meie kultuurilises arenemisest see asjaolu igatahes head pilti ei paku. On paljugi küll juba juttu olnud tarwilise maja ehitamisest, kuid wastawate krediitide puudusel pole tänaseni kawatsustest kaugemale jõutud. Mõni aeg tagasi kerkis kellegi algatusel päewakorrale „Paksu Margareeta“ torni ümberhitamine muuseumi ruumideks. See mõte leidis terawat arwustust ja üldist wastuseismist. Wõiksime arwata, et ehk loobutakse sellest absurdsest kawast. Aga nähtawasti eksisime. „Waba Maa“ kuuleb kindlast allikast, et kawatsus ikkagi täide wiiakse. Kalkulatsioonide tegemine olla usaldatud linna arhitekti hra Habermanni kätte, kes töögagi juba peale alanud. Loodetawat, et ehitatawad ruumid suudawad muuseumi kogusid enesesse mahutada. Aluline kord saada alalise elektri walgustuse, kuna akende torni müürisse rajumine wiimase wäljanägemist rikkuda. Ümberhitus minna vähemalt 10.000.000 marka maksma, missugune summa juba tulewal aastal lisaeelarwena rahaministeeriumilt wälja nõutawat.

Teade kõlab otse uskumata, aga meil pole mingit põhjust selle tõsiduse juures kahtlemiseks, sest meie olude kohta on siin kõik wäga ja wäga tõenäoline. Wanade majade lappimine näib mõnel pool armsamaks ajawiitekseks olema. Ainult sellega õieti tegemist tehaksegi, sest ühtki tähtsamat ja wäljapaiswamat ehitust pole riigiseni weel mitte teinud. Riigiwahema ja riigikogu majadesse maeti sajad miljonid riigi

raha ja lõppude lõpuks pidid kõik tunnistama, isegi asja eesotsasseisjad, et meil siiski nende asuuste jaoks jäädawaid püsipaikaid pole. Nüüd siis peab muuseumiga koriduma sarnane lugu. Nähtawasti peab igawuse tõttu tingimata mõni sarnane suurem „ettewõte“ teoksil olema. Ja tingimata figureerib seal siis ka ikka hra Habermanni nimi.

Muuseumile on ulualust tarwis, siis ehitatagu nõuetele wastaw maja, mis wastaks otstarbele ja auks oleks riigile ja Tallinnale. „Paksu Margareeta“ saaksime miljonite mahamatmise järel kõige paremal juhtumisel jälle mõne eeluurimise wangimaja ja muuseumi jaoks tuleks kord ikkagi päris asupaik ülesehitada. Tehtagu seda parem siis juba nüüd, korruga. Et täitsa uue maja ehitus kallimaks läheb, ei tee wiga. Selleks peab ikka raha leiduma ja siis wõime olla ühtlasi ka kindel, et iga penn ots- tarbele wastawalt kulutatud saab.

A. S.

—oo—

AMETLIKUST AIAKIRJANDUSE INFORMATSIOONIST.

Nii wäga palju on räägitud ja toonitatu- tud ligema side loomise tarwidust walitsuse ja awaliku arwamise wahel. Iseäranis poliitilised erakonnad on prätendeerinud selle peale. Praegusegi walitsusekriisi ellukutsumise puhul toodi põhjusena ette walitsuse isoleeritud ja ignoreeriwat seisukohta: walitsuse enamus ei hoolida ei awalikust arwamisest ega Riigikogust palju, waid käia oma rada jne. Kuipalju nüüd kriisitajatel enestel etteheidete tegemiseks õigust oli, on muidugi kaunis suur küsimus. Kuid salata ei saa, et meie walitsus kuul- saks on saanud just oma „surnukswaiki- mise poliitikaga“ ja et sealtpoolt millalgi püüdi pole näidatud awaliku arwamisega rehendamiseks ja ligema sideme loomiseks. Tundub nii wäga paljuski küll bü- rokraatlikku waimu, millel demokraatlikus wabariigis mitte püsipaika ei peaks leidu- ma. Mõni üksik minister on selles suhtes otse suremata kuulsuse omandanud. Olgu meele tuletud, näituseks, wabadussõjast osawõtnute autasu küsimust, mida ei awalik hääl ega Kongresside resulatsioonid paigalt liikuma pole suutnud nihutada, sest et üksiku isiku saatuslik jonn waekausil weel rohkem kaalub kui moraalsed kohus- tused ja tuhaadate õigus. Ja oleks seal- juures juhtiwatel meestel vähemalt julgust kindla seisukohagagi esinemiseks! Seda mitte, waid lihtsalt waigitakse.

Tõsi, meilgi on aset leidnud wahete-wahel midagi informatsiooni taolist, nimelt nõndanimetud „seletused“ ajakirjanduse esitajatele, kus kõrgemad riigiametnikud päewaküsimusi walgustawad. Kuid mil-lalgi pole see seni weel sündinud wasta-wate asutuste juhtide oma, isiklised alga-tusel, waid on need sammud tingitud ol-nud välisest surwest, nimelt soovist endid rehabiliteerida tehtud etteheidetest ja süü-distlustest. Aga õieti pole ju see asjaolu mitte liig suure tähtsusega, kuigi muidugi meeldiwam oleks wõimuesitajaid mitte ai-nult nimetud juhtumistel esinemas näha, waid peaasi seisab ikkagi selles, et küsimu-sed ise sisuliselt walgustatud ja selgitatud saawad, kuid paraku ei puudu ka siin omad warjuküljed. Kipub kujunema, et tõetruud ja asjaliku informatsiooni asemel jagatakse sihilikka ja tõele mittewastawaid andmeid. Näitusi selleks on küll ja küll. Otse klassiliseks puhtakspesemise wõi küü-rimise looks on näituseks saanud wälja-maalt omandatud kõdunenud lennumasi-nate asi jne.

Sarnastest „seletustest“ juba mingit ka-su ei wõi olla, küll aga kahju. Niisugune käitmiswiis kõigutab kodanikkudes õigus-tunnet, õpetab inimesi walelikkudeks ja ai-tab aina kaasa kuritegewusele. On kusa-gilgi eksitud, siis peaks leiduma ka kodan-likst julgust tõetunnistamiseks, mitte aga katsuda warjamisega asja sumbutada. Tuleb sellepärast soowida edaspidiseks põh-jaliku muutust sellel alal. Ei saada aga sellega hakkama, siis wõiwad suurem osa „seletusi“ küll parem ära jääda. Kahju ei saaks sest tõesti keegi mitte wäljaarwa-tud ehk need üksikud, kellede huwides sar-nased sammud mõnikord tarwilikud on.

Ei saa ühtlasi ka tähendamata jätta, et ajakirjandus omaltpoolt senise olukorra kujundamiseks märksa kaasa on aidanud. On wiisiks wõetud sarnaste „seletuste“ pu-hul mitte lehe seisukohta awaldada; tuuakse ainult antud faktiline materjaal. Wõib ju olla, et seda mingisuguse „peone tooni“ tundemärgiks leitakse, kuid see ei tohiks mõõduandew olla. Selgitust nõudew küsimus tohiks igatahes küll ka lehtedele sedawõrd tähtis olla, et sellele mõni rida pühendada, kuna teinekord päris tühistele wadjadele ruumi raisatakse. W.

KAHEKSA RIIGIWARAST SÜÜPINGIL.

23—25 oktoobrini harutati Walgas „Säde“ saalis Rahukogu poolt endiste raudteewalit-suse teenijate rewidendi Woiko ja teiste tema kaaslaste süüdistusaja, mis selles seisis, et Woiko ühes teiste tegelastega raudteele mitteolemasolewaid puid wale aktidega wastu wõttis ja mitmesuguseid teisi riigile kahju-likka nähtusi korda saatis. Kohus mõistis järgmistele süüdlastele karistuse: Woiko, Kan-gur, Kokuta, Lambur, Isok—2 aastaks 9 kuuks iseäraliste õiguste kaotamisega wangi, Ants-la jaamaülema Wellmanni 2 aastaks, Som-merpalu jaamaülema abi Krausbergi ametist lahti ja Tallinnas elutsewa metsakaupmehe Tohweri 1 kuuks türmi. Peale selle mõis-teti nimetatud isikutelt sisse nõuda riigi-kassa kasuks umbes 700.000 E. m., missu-guse summa suuruses nende poolt kahju tehti: Kohtualuseid kaitsesid 5 adwokaati.

Kohtuotsuse wäljakuulutamisel tundsid Walga linna kodanikud suurt rahuldustun-net, sest Woiko kelmused olid kõikidele laialt tuntud. Paljud leidsid, et Woikole, wõrreldes teistega, liig wäikene trahw määrati, sest Woiko oli igas asjas peate-gelane ja on oma lühikese teenistuse wäljal enesele suuri liikumata warandusi omanda-nud — Walgas maja jne., kuna teistel see puudub. See kohtu otsus hoiatab tule-wikus nii mõndagi raudtee pikanäpumeest wabalt tegutsemast.

Asja harutamisel selgus see suur korra-lagedus, mis raudteewalitsuse warustusosa-konnas walitses ja mis wõimaldas üksikutele kelmidele oma soowi järgi kukurt täita.

Alles 1921. a. suwel algas kütteladude rewideerimine. Kui warustusosakonna ülema abiks keegi energiline isik astus ja wiimase juurdluse tagajärjel wõeti eelnimetud isikud wastutusele.

Olles huwitud, kas praegu warustusosa-konna küttematerjaalide muretsemise kord on paranenud, pöörasin ühe riigikontrolli amet-niku poole, kes järgmist seletas.

Raudteewalitsuse warustuse osakonnas ettetulewate küttematerjaalide korra ebaloo-muliste nähtuste tekitajaks on peaausjalikult nimetud osakonna küttesosakonna juhataja Tamberg, kes oma puudulikkude korraldus-tega palju segadust sünnitab. Wiimase poolt ei ole küttematerjaalide wastuwõtmise ja metsamaterjaalide walmistamise korra kohta kindlaid määrusi wälja töötatud, mispärast palju riigile kahjulikka nähtusi ette tuleb. Nii omandas riigiraudtee Ropka rabast kõlb-mata turwast, millega riik 3½ miljoni kahjr sai, häwitati Kuigatsis 150 tiinu metsa, mil-lest suurem jägu raudtee tarwiduseks kõlb-matud laudu wälja lõigati, missugused prae-

gu Walga ladius lausa taewa all, kui kõlbmatud, mädanewad; ka on Kärkna - Walga liini metsades kindla korra puudusel, umbes 1½ miljoni marga väärtuses raudtee puid puudu tulnud ja praegu paljudes kütteladudes suured puude puudujäägid, mis ka juhtnööride puudusega seletataw. Nende puuduste kohta olla riigikontroll palju korda raudteewalitsuse tähelepanu juhtinud. Nimeetatud Tambergi, kui küttejaoskonna juhataja kohustus seisab selles, et niisuguses asjas korda luua ja kindlad juhtnöörid välja töötada, millega tema aga hakkama ei saawat. Et see isik niikaua omal kohal püsib, olewat kõwa produktsiooni tagajärg. Alles viimasel ajal, kui warustuse osakonna ülemana endine riigikontrolli juhtiw jõud tegewusele asunud, olla parandust märgata. Kas ei oleks aeg raudteewalitsusel korralageduse kõrwaldamisele asuda? Walgalane.

—00—

WÄARNÄHTUSED WALGA KRIMI- NAALPOLITSEIS.

1920. a. sügisel andis Walga kriminaalpolitsei kantsleis keegi Sass äraminnes ametnik A-le 200 marka peosse. Kui sellest mõne päewa pärast, ülem Pääbo'le teatati, määras wiimane oma päewakäsuga mainitud summa A-le autasuks selle eest, et olla Sassilt warastud 75.000 marga wäärtuses kraami kätte leidnud, kuna aga Sass'il mingisugust wargust ei olnudki, waid ainult omad asjad kellegile Partsile hoiule jättis, ise Saksa okkupatsiooni eest Wenemaale põgenedes.

Samal aastal wõttis Walga kriminaalosa-
konna ametnik Pettai poepidajalt Johannes Palmbergilt poest ½ kilo sahariini ära; sahariin pitseeriti kriminaal osakonnas kinni ja saadeti Walga tolliosakonda hoiule. Kuid pärast mõistis rahukohtunik Palmbergi õigeks ja sahariini temale tagasi. Kätesaamisel oli aga sahariin soolaks muutunud, olgugi et kriminaal osakonna ülema pitsat terwelt peal oli. Ülem andis asja sama Pettai kätte järeluurimiseks, mis aga tagajärgi ei annud. Käesolewa aasta algupoolel teatas end. agent Munning nende ridade kirjutajale ja Palmberg'ile, et ametnik Pettai olla sahariini ümber wahetanud. Kahjusaaaja Palmberg seletas, et tema kaebama ei hakka, sest Pettai olla temale kahju ära tasunud.

Läinud aastal tuli Walga maakonnawalitsuses awalikkuks, et toitlusosakonna juhataja Täht oli osakonna raha ära raisanud. Kui sellest krim. osakonna ülemale teatati, wiiwitas wiimane süüaluse arreteerimisega ja seletas osakonna ametnikkudele,

et Tähe süüdistamine eksitus on. Asi muutus nii täbaraks, et keegi maakonnawalitsuse ametnik M. end. raamatupidajale F-le kirja kirjutas, milles wiimast palus mõne Riigikogu liikme kaudu asjale käiku anda, tähendades, et ka kriminaal osakonna ülem asja eksituseks pidawat. Mainitud kiri wõeti postilt ära. Prokuratuuri korraldusel anti asi tähtsama asj. kohtuuriijale — ja Täht sai wastawa karistuse.

Kuidas ilma wadaduseta riigiraha välja antakse ja kuidas walitsuse määrust — sõjawäelastele kohtade andmise asjus — lihtsalt ignoreeritakse, toon mõned näitused: Kui 1920. a. kewadel end. osakonna ülem ära läks, ei olnud Walga osakonnas ametnikkude koosseis täieline: puudusid 3 ametnikku ja sekretäär; wiimase kohuseid täitis kantsleil ametnik. End. osakonna ülem seletas, et mingit wadadust ei ole 4 teenijat juure wõtta, kuna töö puudub. Sai aga praegune ülem Pääbo asemele, kui kohe 4 ametnikku juure wõeti, waatamata selle peale, et töö ei rohkenenud ja mõnedel ametnikkudel suuremat midagi teha ei olnud. Osakonna ülema ettepanekul määras peawal. ülem osakonna ülema pruudi Erna Põldi osakonna sekretääriks. Mõne nädala pärast oli laialatus ja osakonna ülem kirjutas lapsiku päewakäsu, milles sekretäärile ettepannakse oma uue nimega „Pääbo“ paberitele allakirjutada. Naesena teenis sekretäär Erna Pääbo kunni 15. märtsini s. a., kust lahkus Altini kaebuse puhul „oma palwe peale“. Asemele määrati jällegi osakonna ülema ettepanekul peawal. ülema poolt neiu Erna Range (ülema sugulane) sekretääriks, waatamata sellepeale, et alati hulk sõdurite palwekirju järke ootasid.

1920. a. suwel määrati kohalise ülema ettepanekul osakonna wanemaks ametnikuks ülema sõber Schestakowski, kes puudulikult Eesti keelt ja kirja oskab. Et wiimasel puuduliku keele pärast raske töötada, määras osak. ülem 1922 a. sügisel Schestakowski omale „iseäraliste kohuste täitjaks ametnikuks“, teada ametniku kohustest koguni wabastades, kui ametis ta üle ½ aasta oli, ametniku palka täiel määral saades, ehk küll selleks mingit wadadust ei olnud ja ka see amet Walga osakonnas ettenähtud ei ole.

1920. a. sügisel sõitis peawal. inspektor Vau Walga osakonda meeleheawõtte asjus juurdlust toimetama. Kui juurdlus lõpetatud oli, kutsus ta juhatause andmiseks ametnikud kokku, kus seletas, et osakonna ülema peale ainult tema enese kaudu kaebada wõib ja milgil tingimisel möödaminnes peawal. ülema juures; wastasel korral ähwardati „etikeeti“ rikkumise eest kunni ametist

tagandamisega karistada; manitseti, et iga „pahna“ ei maksa esile tuua, iseäranis ajalehtedele saata, meeletuletades Wene wana-sõna: „ära pilla pühkmeid wõõra õue“; soowitas niisugused ametnikud sõjawäelaste eeskujul lihtsalt oma hulgast wälja heita, kes meehead wõtawad.

Et mõned ametnikud ametnikkude kuringeid julgesid inspektor Vau poolt ülekuulamisel ülesanda, siis on ka nende kohta ülemal mainitud süsteemi rikkumise eest karistust tarwitatud — ametistlahkilaskmisega, kuna süüdlased rahulisti edasi teeniwad. Pean tähendama, et sama Vau juurdluse põhjal prokuröör ametnikud Pettai ja Tinni wastutusele on wõtnud N. S. §§ 348 p. II ja 362 põhjal. Pettai on weel rahukohtuniku algatusel teises asjas wastutusele wõetud.

S—r.

—00—

ERGUTUSRaha JAOTAMISEST.

Läinud aastal makseti traalerite osakonna meeskonnale ergutusraha läbi traalitud mere pinna eest ühetasa igale teenijale, tema ameti- ja teenistuskoha peale waatamata. Tänaawa aasta pöörasid aga traalerite kaptenid, tüürimehed ja mehaanikud ilma meeskonna teadmata Mereasjanduse peawalitsuse juhataja poole ettepanekuga, et ergutusraha jaotuskorda muudetak. Selle peale moodustatigi Mereasjanduse peawalitsuses komisjon, kes ergutusraha jaotuse muutmise otstarbeks sellekohase tabeli kokku seadis, mis ka eeltähendatud asutuse juhataja poolt kinnitati.

Kui oleks tahetud õiglaselt talitada, siis oleks pidanud ettewõetud muudatustest ka traalerite meeskond teadma, sest see ergutusraha on määratud kogu traalerite osakonnas töötawaile isikuile töowiljakuse tõstmise otstarbel ja kaptenite ja mehaanikute wäide, nagu lasuks nende peal suurem wastutus, ei wõi siin mõõduandew olla, seda rohkem, et kaptenid ja mehaanikud nii kui nii suurema palga ühes 50% elukalliduse lisaga saawad, kuna nad töö juures mitte sugugi rohkem oma eluga ei riskeeri kui meeskond.

Traalerite osakonnas teenib üle poole meeskonna juba läinud aasta algusest saadik ja neile ei teatatud enne ergutusraha jaotuse juures läbiwiidud muudatusest, kui sellekohane traalerite osakonna juhataja päewakäsk 10. juulil s. a. ilmus. Ühtlasi selgus ka kokkuseatud tabeli järel, et ergutusraha jaotuse muutjad enese eest ilusasti hoolitسنud olid, kuna meeskond hulga vähemaga leppima pidi. Tabeli kokkuseadjad on alu-

seks wõtnud 400 ruutmiili mere pinda, mille läbi traalimise eest maksetakse ergutusraha 1.200.000 marka (3000 marka ühe ruutmiili eest). See summa kawatsetakse muudetud jaotuse süsteemi järel ära jagada nii, et 1. osakonna juhataja saab üldisest ergutusraha summast preemiat 36.000 mrk.; kaptenid ja mehaanikud 18 isikut saawad igaüks 18.500 marka ehk ühte kokku 333.000 marka; tüürimehed, assistendid, mootoristid, majandusülem, töökoja juhataja ja arst, kokku 22 isikut saaks igaüks 14.500 ehk kõik kokku 319.000 marka.

Siis tulewad vähemad wennad ja kohe langeb preemia protsent eelpool nimetatud ametmeeste omast poole wõrra alamale. Näituseks saawad tabeli järel madrused, kütjad, kokad, töökoja töölisel, bootsmanid, warahoidja ja asjaajaja, kokku 47 isikut, ainult 9.500 marka isiku peale preemiat ehk kokku 446.500 marka. Traalerlaewa „Kotka“ ja praamide meeskond, niisamuti ka kantselei ametnikud saawad weel vähem, nimelt 5.000 marka isiku kohta.

Sarnane suur protsendi wahe ei näi küll otstarbekohane olewat, sest see raha on ainult ergutusrahana ettenähtud, mis töowiljakuse tõstmiseks määratud. Riskeeriwad ju töö juures kõik ühewõrra. W. W.

—00—

WASTUSEKS PROF. GUTMANN'ILE.

Prof. Gutmanni öiendus ei lükka „Walwes“ nr. 33 ilmunud artiklit sugugi ümber.

Tarwis ainult meele tuletada meie suuremate kaubamajade märgukirja, mida nad 27. juulil s. a. Wabariigi waltisusele ära andsid ja kuhu alla kirjutasid järgmised firmad:

K/m. k/m. Anglo Esthonia Imp. Co., Atlanta, Bornholdt & Co., Bohemia, Christiansen & Co., Eesti Tarwitajate Keskühisus, Gerhard Hey, Carl Gahlnbäck, Grünberg & Co., Harju Pank Eksp. Osak., Carl Lassen, Linde & Co., Meyer & Poeg, Pitka Joh. ja Pojad, Silwa a./s., Oskar Stude, Thomas Clayhills & S., Wene Eksped. Aktsia Selts, John Nurminen — Eesti a./s., Shenker & Co. Reval.

Et see märgukiri liig pikk, siis ei wõid ruumi puudusel seda terwet ettefuua, kuid peame tähendama, et see märgukiri täiesti raudtee eksp. agentuuri likwideerimist nõudis.

Prof. Gutmann seletab, et agentuur olla juba sadamia töid 40%—di wõrra alandanud (!). Kuid meie teada on olukord tõsiselt wastupidine. Agentuur on Tallinna sadama tööd 30% kallimaks teinud. Tallinna

tolliartell alandas 1921. a. detsembrikuul, siis kui raudtee eksp. agentuurist veel kehteligi aimu ei olnud, oma tööhindasid 30% võrra Wene Wneshtorgi transiitööde pealt. Weebuarikuul 1922. a. ilmus aga sadamasse raudtee eksped. agentuur, kes eesotsas raudteewalitsuse liikumise osak. ülema abi Riewes oli. Nimetud agentuur, kes pidi kontr.-agent olema Tallinna tolliartelli ja Wneshtorgi wahel, nõudis, et artell peab oma töö arwed Wene Wneshtorgile tehtud tööde eest raudtee eksp. agentuuri kaudu sisse andma. Pärast selgus aga, et agentuur artelli töö arwed omamoodi ümber kirjutas ja neile 30% komisjoniraha oma kasuks artelli töötasule juure pani. Dokumentaalseks tõenduseks siin ümbertehtud arwe:

Tallinna Tolliartell
8 II. 1922 a.
Tallinn, Tollimaja.

Wene Narkomwneshtorgi esitusele
R. E. Agentuuri kaudu
Kwiitung № 338

Oleme wastuwõtnud järgmiste tööde eest: K. VI. 4158 kaubanimékiri nr. 378 a./l. Swenta nr. 89 kon. 1. Laadimise eest laewast wagunisse 10814 tünni heeringaid (aktis 42 tünni akt nr. 1298/1299) 108140 puuda à 70 pn. pd. = Mrk. 75.698 akt nr. 1318 — 30 tünni vähem laewast wälja tulnud — arwesse wõetud ei ole artelli order nr. 2608.

Kokku Mrk. 75.698

Ettepanud arwe nr. 338 on raudtee eksp. agentuuri poolt järgmiselt ümber tehtud:

Arwe № 201/338

Kellelt: Tallinna Raudtee Eksped Agentuurilt.

Kellele: Narkomwneshtorgi esitusele.

10 II. 1922 a. Summa. 102,933 mrk. — pn.

K. nr. 4158 kaubanimékiri nr. 378 a./l. Swenta 89.

Laadimise eest laewast wagunitesse 10.814 tünni heeringaid (aktis 42 tünni akt. nr. 1298/1299) = 108.140 pd. à 70 pn. pd. = 75.698 marka

Kokku 75.698 „

Komisjoni raha 27.035 „

Tempelmaks 206 „

Üleüldse 102.939 marka

(aktis nr. 1318 — 30 tünni laewast vähem wälja tulnud arwesse ei wõetud).

Tallinna Sadama Raudtee Agentuuri

juhataja (allkiri).

Raamatupidaja (allkiri).

Tähendab — sadamatööd tehti 35% kalimaks, hoolimata sellest, et tolliartell riiklistel ja kaubanduslistel huwidel oma töötake alandas 30% võrra... Agentuuri ametnikud, kellel mingisugust wastust ega ka kõige vähematki tööd Wene Wneshtorgi tööde kordasaatmise juures ei olnud — kasseeriwad lihtsalt agentuuri kasuks tuhandeid — ja nüüd seletatakse, et agentuur olla sadamatöid odawamaks teinud ja seda pidi ju ometi ka teadma meie raudteewalitsus, kes praegugi veel sadamas peremees tahab olla ja ainult „sõnades“ komisjoni koosolekul — sadamas töid teeb ja korraldab ja Wabariigi walitsuse ees hoopleb, et Wene transiit Eesti wabariigi kõige suurem sissetulekuallikas olla — nõudis võimalusi sadamas ladusid pool jumalamuidu Wene nõukogude linade ja wana kaltude alla anda — toonitades, et see meelitada Wene transiiti meie sadama kaudu läbi käima.

Tuleb küsida, kas need 35% komisjoni raha olidki riigi huwidel ja sadamatööde odawamaks tegemise otstarbel Tolliartelli töötasule juure wisatud?! Lõpuks annab selge pildi raudtee eksped. agentuuri juhataja herra Gutmannile, riigi kontrolli teede osak. poolt käesolewa aasta oktoobrikuul agentuuri tegewuse kohta kokkuseatud rewideerimise akt, missugune 19. okt. s. a. agentuuri juhatause poolt alla kirjutatud ja 18 pnk. koos seisab, kus leidub: Pnkt 2. — Tegutsemine raudtee agentuuris kuni 14. augustini on sundinud juhatause oma äranägemise järel, ilma kindlate juhtnõõrideta jne. Pnkt. 3. — Kuni septembrikuuni s. a. on agentuur tegutsenud ilma eelarweta, mis pärast kuni selleajani raamatud ilma mingisuguse eelarwe korrata agentuuri äranägemise järgi on peetud, mitte ka aluseks wõttes Wene määrust, mis ettenähtud raudtee põhiseaduse artikkel 66 jne. Pnkt. 13. — Laewadega sissetulnud kaupade nimekirjade sissekirjutamine on järel, kuna ladudest wäljaläinud kaupade wäljamärkimine kauzele mahajäänud on. Wäljamärkimata on umbes 5000 tolli orderi järel wäljaläinud kaup. Transiidina wäljaläinud kaupade wäljamärkimiseks puudub ladude jaoskonnas veel kindel kord, mis pärast ka transiidina wäljaläinud kaubad pearaamatus wäljamärkimata on. Pnkt. 15. — Kaupade sissekirjutamine ja wäljamärkimine on agentuuri ladudes sündinud pealiskaudselt, mis pärast täpipealne kaupade rewideerimine ilma tolliwalwuri tööarte li raamatuteta — wõimata on. Wiimaseid sai tarwitatud rewideerimisel, kus näituseks selgus: 9. ja 10. VIII. a./l. Bellis nr. 881 kon. 1. järgi on elewaatori aita-desse hoiule wõetud nõukogude Wenemaa

suhkurt 11.002 kotti. Eelpool tähendatud suhkurt on väljaminema näidatud 4256 kotti, sellega peab olema ülejääki 6746 kotti, kuid ülejääki 6746 kotti ladudes ei leidu. Pealegi ei suutnud agentuur selgeks teha, kuhu on eelpool näidatud väljaminem 4256 kotti suhkurt laetud, kas laewa, ehk wagunitesse jne. Pnkt. 16. — Kaupade ladusesse määramine sünnib agentuuri poolt. Mitmed kaubad on määratud vastuoksa kauba iseloomule — lahtise taewa alla ja mis ka sinna on jäänud — ümberpaigutamata kauemaks ajaks ja oma väärtuse wihma ja niiskuse läbi kaotanud; mõned täiesti — teised osaliselt — näituseks: a) tollihoowis a./l. Ebba Munk nr. 361. 23. V. 1922. a. kon. 17 järgi 524 kimpu musta plekki. b) a./l. Kotka nr. 384 — 26. V. 1922. a. kon. 31/33. — 125 kimpu musta plekki jne. Pnkt. 17. — Ka on paljude sarnaselt hoitud kaupade peale pro'estid olnud ja kahjutasu nõudmistega esinetud agentuuri wastu — näituseks: a) Pachel Ko. nõudmine 1. juulist s. a. 130.019 marga peale wihma ja niiskuse läbi roostetanud 330 kimbu — kaal 1000 pd. musta raudplekki. b) Grünbergi Co. nõudmine 25. sept. s. a. 46.496 marka 20 pn. peale ühe kasti elektri walgustuse tarbeasjade wihma läbi rikkinemise eest jne. jne. Ülemal wäljawõtted riigi kontolli rewideerimise aktist, missugusest teine eksenplaar raudtee agentuuris alal hoitakse, kõneleb küllalt arusaadawalt meie eest.

Meie nõuame, et kõik riiklised äriettewõtted peawad likwideeritud saama, kes riigile peale kahju midagi ei too. Tuletame meele „Erkati“, „K. K. K.“ jne. Tänaagi weel loeme „Waba Maa'st“, kuidas riik järele wiinest miljonist ilma jäi, sest meie riikline äriettewõtte eht ärimehel „osawusega“ kinkis soome firmale 6000 tünni tsementi.

Katseid on küllalt tehtud, mispärast iga sarnase tulewase katse peale tuleb kui riigikuriteo peale waadata. Wabariiklane.

KISENDAW ÜLEKOHUS.

I. soomusrongi esimestel wõitluspäiwil astus rongi meeskonda kooliõpilane Kostantin Oito p. Hirt, kes kõigist rongi lahingutest osa wõttis, ja lõpuks noor. al. ohwitseriks ülendati. Kui ta mainitud rongi luurajate komandõga waenlase soomusrongi „Trotsky't“ attackeeris, sai ta raskesti haawata. Kaaswõitlejad kandsid ta waenlase tule all jõest läbi, kuid sodine wesi tungis haawadesse ja noor kangelane suri were mürgitusse.

Langenu emal on Wabariigi walitsuse määruse põhjal (29. apr. 1920. a. § 1 p. 3. R. T. nr. 79./80—20.) õigus tasuda maad saada, kuid seda õigust ei panda tähele.

Mitmekordsed nõudmised ja lugemata käigud walitsuse asutustes jäid tagajärjetuks, sest maad ei jatkawat, kuid sel ajal reserveeritakse Maidla mõisamaadest, kus ka Hirti ema kandidateeris, aktsia-selts „Küttejõud'ile“ 150 tiinu maad, nagu Maidla wallawalitsus (Wirumaal) omas kirjas 6. jaanuarist 1922. a. nr. 69 all Hirti emale teatanud. P.

—00—

ÜLE 5-MILJONILISE RIIGI KAUBAOPE-RATSIOONI TAGATIPP.

Soome firma „Fenno-Baltica“ riigi kaubandusosakonnalt 6.000 tünni tsementi ostnud, kuid raha—5 miljoni Emk. maksmata jätnud. Soome kohus selle summa Eesti riigi kasuks wälja mõistnud. Firma ennast pankrotti tunnistanud. Asi antakse Eesti kohtute lahendada.

Riigi kaubandusosakonna poolt 1920. a. ümber tehtud operatsioonidest wajawad weel praegu mitu suuremat lahendust. Mõned neist on isa iseloomu poolest õige keerulised, nii et meie parematel juristidel sellega küllalt tööd on. Nagu teada, likwideeriti üks sarnastest operatsioonidest, mille kogusumma üle 10 miljoni m. ulatas, kohalise firma „Kosmos'ega“, kuna nüüd ees seisab samasuguse asja lahendamine Soome äri „Fenno-Baltica'ga“.

Wiimane on nimelt riigi kaubandusosakonnalt, kui see 1920. a. iseseiswalt kaubandus-tööstusministeeriumi juures ärioperatsioonide ajas, suurema partii — 6.000 tünni tsementi ostnud, mille peale leping sõlmiti 60.000 Rootsi krooni suuruses. Eesti rahas teeb see summa 5 miljoni ümber wälja. Tsement anti nimetatud äri wälja, kuid wiimane ei tasunud wõlga ära. Selle peale andis kaubandus-tööstusministeerium wõlanõudmise-asja Soome kohtute lahendada, kes hiljuti „Fenno-Baltica“ firmalt selle summa wälja mõistis meie kaub.-tööst.-min. kasuks.

Nagu nüüd aga selgub, on firma wahepeal ennast pankroti kuulutanud ja wiimiljonilist wõlasummat ei ole kellegilt sisse nõuda. Kahjuks ei ole Soome kohtuadustes ette nähtud kaelakohtulist karistust kuritahtlase pankroti-kuulutamise puhul, nagu see meil tarwitusel.

Et Soome kohtute kaudu wõlgnikult firmalt seda summat wõimatu on kätte saada, kuna wiimane end on pankroti kuulutanud,

siis kawatseb kaub.-tööst.-ministeerium mõningate kombinatsioonide abil asja Eesti kohtute lahendada anda.

See ei ole toleaegetest kaubaoperatsioonidest kahjuks veel mitte wiimane juhtumine, kus firma ennast kohustustest lahustab mõningate kombinatsioonidega. Nagu täiendawalt kuuleme, on omal ajal riigi kaubandusosakonnaga ühenduses seiswatest Soome firmadest veel mitu teist wahepeal pankroti wälja kuulutanud. Juhtumisi on need saadawad summad aga wõrdlemisi wäiksed ja sellepärast ei ole riigi kahju nii suur.

—oo—

8,3 miljoni marga eest tallanahka tolliandest wälja petetud. Riigile ligi 10 miljoni marga eest kahju tehtud. Kaup wäljawõetud wõltsitud orderiga.

Laupäewal, 11. nowembril kella 11 ajal hommikul läks Hans Winnali kaubamaja ametnik Tallinna Sadamasse raudtee agentuuri, et seal kaubamaja nime peal tolliandest olewate tallanahkade eest ladu raha ära maksta. Ootamatalt teatati, et kaup juba wälja wõetud. Nimelt oli 14. weebr. 1921. a. Kopenhagenist aurik „Venzisseliga“ Tallinna toodud 55 palli Ameerika tallanahka, koguraskuses 12.032 kilogrammi, mis kaubamaja Hans Winnalile määratud. Naha koguwäärtus Tallinna sadamas oli 91.466 Rootsi krooni, ehk Eesti rahas umbes 8.300.000 marka.

Kaup sai 19. weebr. deklareeritud ning jäi tolliladusse hoiule. Kauba ülewaatamise juures tekkis kahtlus selle wäärtuse kohta, kusjuures selgus, et kaup sõlmitud lepingu nõuetele ei wastu, kui kaalu poolest kergem. Asja mitmekülgeks selgitamiseks määrati läinud aasta maikuu Börse komitee poolt erikomisjon, kes ka tõendas, et kaup lepingus ettenähtud tingimistele ei wasta.

Et tekkinud seisukorrast üle saada, määrati wahekohus, kes lõpuliku otsuse pidi andma. Praegu pole wahekohus oma otsust veel annud, kuid see oleks arwatawasti lähemal ajal sündinud.

Et kaua aega ladus seisnud kaup, mille eest laduraha maksmata, siis pidi kaubamaja ametnik laduraha tasuma, et kaup oksioni alla eilähöks. Selle juures selgus läinud laupäew. et ülaltähendatud tallanahk juba 2. okt. wäljawõetud tolli order nr. 37.684 ja artelli orderi nr. 34.705 järel. Ometi pole Winnal kaupa wälja wõtta lasknud ega kätte saanud. Asja lähemal waatlemisel selgub, et order nähtawasti wõltsitud on, est nagu kuuleme, on tolli order nr. 37.684

Karl Lassu ja order nr. 34.705 Kniep ja Werneri firmade peale sissekantud.

Edasi selgub, et orderi peale on märgitud, et naha pealt määratud tolliraha 1.400.000 marka tasutud on, tõeliselt on see summa aga tasumata. Oige arwestamise juures oleks selle kauba pealt kõigest 688.703 m. tolliraha maksta tulnud.

Ära makstud on raudtee agentuuris kauba hoidmise eest ladu raha weebr. 1922. a. — oktoobrini 1922, 39.000 marka, kuna tõeliselt laduraha oleks maksta olnud webruarist 1921. a. kogusummas üle 120 tuhande marga.

Kaup on ladust wälja wiidud 4 weoautoga.

Nähtawasti on siin tolliwalitsusest ülelöödud tolli order, see täis täidetud ning tarwiliste pitsatitega warustatud. Raudtee agentuuris on laduraha makstud, kust edasi ladust kaup wäljawõetud, ilma et oleks tähele pandud, et wastuwõtjad wõõrad on, kuna Winnali ametnikud, Börse komitee komisjon kaupa mitu korda ülewaatamas käisid ja suur kogu kaupa tuntud oleks pidanud olema.

Makswa korra järel on kauba kättesaamine järgmine. Kaup tollitakse ära. Tolliraha maksetakse tolliwalitsusse, kus kwiitung wastu antakse. Tolli order saadetakse raudtee agentuuri, kes ladu maksud wälja arwab ja sisse nõuab, (wahest wiib kauba-saaja ise orderi ühest asutusest teise). Pitsatitega warustatult läheb order ladu juhatajale, kes kauba wälja annab. Wäljaandmise juures tehtakse wastawad märkused ladu juhataja, agentuuri kui ka tolli artelli esitajate poolt. Wärawast wäljalaskmise juures kontrolleeritakse orderid ja kwiitungid veel kord.

Ometi on siin möödahiilimised ja wõltsimised wõimalikud olnud.

W. Maa.

Toome allpool „Post.“ järel andmed, mis krim. poliisei juurdluse läbi seni enamwähem kindlaks on tehtud.

Olewate andmete järel oli nahk tolliandest ära wiidud ja sellest nahast müüdüd 600 puuda kaupmees S. Gorbatschewi osanikule Joh. Rumbergile ning umbes 70 p. Põlmale, kellel „talurahwa“ kauplus S. Tartu maanteel. Nahk saadi mõlemalt kätte. Põlma seletab, et tema naha on ostnud Landmanni käest, kes temale ka enam nahka on müüdüd. Põlmal oli arwe ette näidata.

Landmann seletab, et ta naha on ostnud Citroni läbi Rosenbergit, kes omakord seletanud olewat, et temal tollil suurem hulk tallanahka on. Rosenbergi nimelist isikut Tallinnas leida ei ole, kes selles nahamüümises tegew oleks olnud.

Esiõigelt on wahi alla wõetud Partsel, Hansi, Landmann ja Põlma, peale selle weel tolliwalitsuse ladujuhataja abi Rebassow, raudteeagentuuri ametnik Lepik, tolliarsti ametnik Pärtna, tolliwalwur Oraw ja arwemetnik Kirshbaum. Uurimine kestab edasi.

MEIEAEGNE MUINASJUTT.

Asus Läänemere kaldale wärske wabariik. Asus wabariik, kelle ülesehitamiseks rakendasid oma jõu kõik kodanikud, kellel kallis see muld, mis neid toitnud, mille peal astunud waba rahwana esimesed sammud.

Siis liitusid mitmed seltskondlised asutused ja tegelased, et oma jõuga aidata riikliseks edenemiseks kaasa. See liitunud jõud nimetas ennast „Ühistööks“.

Patuses ilmas ei saada edasi ainult idealide waral. Peab olema kapitaal, kui tahetakse midagi ette wõtta ja sellepärast andis wärske wabariigi walitsus ükstuhat üheksasada kahekümnemal aastal piirituse wäljawaeks „Ühistööle“ ainuõiguse.

Ja asus weel selles wabariigis kuulus kaubamaja „Orko“, mille omanik oli Oskar Reinhold. Selle herraga sõlmis „Ühistöö“ lepingu, mille järel pidi Reinhold wäljawadama pool miljoni liitrit piiritust ja iga liitri pealt maksma „Ühistööle“ 25 Soome penni.

Ja see sündis, et Reinhold wedas wälja samal aastal 265.000 liitrit piiritust ja maksis selle eest aktsiisi peawalitsusele 7 miljoni Soome marka, tema ise sai küll kaks ja pool miljoni Soome marka rohkem, aga mis sellest rääkida. Tolleaegse raha kursi järel sai Reinhold ühe wäljaweo operatsiooni pealt 60—65 miljoni Eesti marka, ega selle juures „Ühistööd“ unustanud. Sellele asutusele langes raasukestena „Orko“ laualt 35—400.000 Eesti marka. Noh, wahepealt läks küll kümme-kond miljoni kaduma, aga mis seal imestada: Reinholdil oli hulk südamesõpru, kelle taskud niisama lahkelt miljoni enestesse mahutasid, kui tema enese omad. Peale selle saanud meelega matti iga piirituse liitri pealt üks kõrgem riigiametnik, kelle wõimupiiri wäljaweo korralduse järelwalwe just kuulus.

Herra Reinhold ei unustanud ka riiki.

Ta andis ka armulikult 1920. a. ärilise läbikäigu summama oma 4 kōwa miljoni üles, mis sellest, et ta äriline läbikäik üheainsama operatsiooni pealt 65 miljoni marka oli. Suur ärimees, suured kulud, mis sa sellest mõnestkümnest miljonist saad riigile puhtakasmaksu maksta wõi muud. Sellest saab VI. jaoskonna maksuinspektor wäga hästi aru ja pole tänapäewani Reinholdi puhtakasmaksu nõudmisega tülitama läinud. Eks sellega aega ole. Egas siin tegemist ole mõne moonakaga, saada kohtupriistaw kaela, müüb moonaka seapõrsa oksjoni teel maha ja wõlgnew puhtakasu maks riigi kassas karlõmdil! Ei, siin on tegemist piirituse kunnagaga, kes wõib olla ehk ka wabariigi rahakuningate kiltas. Kuidas wõib üks tühipaljas maksuinspektor seesugust suurt meest puhtakasmaksu nõudmisega tülitama minna.

Korruptsiooni kirstunael.

ÕIGUSEKAITSJAD.

Kitsamates ringides kuuleme nii mõndagi meie õigusejüngrite peadpööratawatest wõtetest, kuid awalikkuse ette on seni wähe ulatanud.

Mõni aeg tagasi kirjutas „Walwe“, kuidas üks nupukas tõeotsija omas kustutamata tõejanus isegi Peetruse rahu rikkunud ja sealt ühe ammu maanalasse läinud wanakese kohtusse käsutas, et mitte tema poega, maapealset wõimsat tülitada.

Weel suurtsugusem ühiskonna seisukohalt on teine juhus, mis awalikkuse ette jõudnud. Nimelt kirjutab „Ühistegelane“ nr. 1, kuidas meie wanem õigusteadlane T. on nõusolekut awaldanud, et ta 300.000 marga eest on walmindama lihunikku protsessi linnawalitsusega ja nendel nõuda weel 6 kuud peale lepingu lõppu wõimaldada turu kaubamaju oma käes pidada. Peale lihunikku pidi kaubamaja ühistegelise asutuse kätte minema.

Siin ei taha meie puudutada küsimuse eetilist külge, sest „adwokaadi eetika“ on meil tundmata ja kui see lubab sarnasel herral weel nende keskel isegi aukohal olla, siis ei ole meil soowi niisuguse riistapuuga lähemalt tutwuneda. Samuti ei saa meie küsimuse juriidilist külge lahendada ega hinnata, sest meil ei ole marodöörimise wastawaid paragrahwe. Mida meie aga wõime — see on kaaskodanikkude nimel, kelle taskust need 300.000 pärit „seadusliselt“ lihunikku lahkelt kaasabil selle õigusejüngri tasku libisewad, seda fakti awalikkuse ees kinninaelutada, et seltskond ise oma „hategijaid“ ära tunneks.

Iseloomulik weel, et hra T. abi on ex officio linna huwide kaitsja, hra T. aga jälle oma abi huwide kaitsja, kui tarwis näituseks kas wõi sellele korterit muretseda ja isegi meie wanemat sõjawäelast wälja „bukseerida“, nagu hr. T. ise seda defireerinud. Kuna aga herra T. selles kogus aukohal, siis järeldub siit, kuiwõrd tarwilik ja lubataw niisuguse kogu olemasolu ühiskonna seisukohalt ja kas ei ole aeg ülestõsta küsimust niisuguse asutuse olemasolu tarwidusest, sest kindlasti organiseeritud ja sulutud ühiskonna kiht wõib oma autoriteediga nii paljudki warjata ja üldisele arenemisele aina takistuseks olla. Senex.

—oo—

„TRUSTID“ EESTIS.

Pealkiri kõlab küll wähe ameerikalikult, kuid, oleme omas majanduslises arenemises siiski juba jõudnud nende asutuste ellutõusmiseni, vähemalt algstaadiumis. Kõige selgemini ja terawamini awaldub tööstuse ühedesse kättesse koondamine ja ainuõigulise saaduste hindade määramine tubaka ja nahatööstustes, mis peaaesjalikult juutide kätte on libisenud. Ka Tallinna lihaga kauplejate warustamises töötab ja kruwib hinnad kõrgele lihakauplejate organisatsioon.

Waremalt kuulused meie suuremad tubakawabrikud „Hawanna“, „Reier“, „Tubak“, „Laferm“ igaüks ise omanikkudele. Walitses wabrikute waheline wõistlus ja saaduste hinnad awaldasid tendentsi langemise poole. Siis omandas „Laferm“ ostuteel „Hawanna“ ja „Reieri“. Järel jäi ainult Eesti rahameeste „Tubak“, mille ümber praegu kibe wõistlus käimas. Peale kolme wabriku oma kätte koondamist kõrgendas „Laferm“ tubakasaaduste hindu tuntawalt. Waos on meeste seas teatawal määral suutnud hoida ainult o.ü. „Tubak“, mis mitte hindade kõrgendamise poolt ei ole. Nüüd teewad „Lafermi“ omanikud laialdast kihutustööd tubakakaupmeeste hulgas „Tubaka“ boikoteerimise mõttes, kus juures isegi surweabinõusid tarwitatakse. „Tubaka“ wõistluswäljalt wäljasurumisel midugi oleks „Laferm“ tubakasaaduse e hindade määramisel ainuüksi tooniandja ja ei ole seniste nähtuste põhjal mingit lootust tarwitajatele wastutulemise peale.

Nahasaaduste hinnad on meil wõrdlemisi naaberriikidega wäga kõrged ja ei awaldu need põrmugi kalduwust langemiseks. Seletataw on see nähtus ainult sellega, et pea kõik suuremad nahawabrikud ka mõne üksiku juudi omanikus on, kes hindasid ette dikteeriwad,

Linnakodanikud ägawad kõrgete lihahindade all, talumees kurdab ja saab müüdnud loomade eest naeruwäärt hinda, mida õnnelik loomakaupleja juba ainult looma naha müügiga tasa teeb. Ka siin töötab hästi organiseeritud lihunikkuude omawaheine liit, mis oma heaksarwamise ja kasude järel hindasid turul reguleeriwad.

Wõiks weelgi näitusi tuua, aga aitab esialguks. Pilt igatahes on selge. Sarnaste nähtuste sissejuurdumisel ja pinnawõtmisel ei oota meie noort majanduslist edenemist küll midagi head. Paneb tõsiselt imestama, missuguse wäljapaistwa jultumusega omi taskuhuwisid taga aetakse ja kui ükskõikne selle wastu ollakse. Sõja päwil maksis vähemalt paragrahwlikulitakasuwõtmise kohta, nüüd on see muidugi unustud, nüüd on „waba wõistlus“ — hindade üleskruwimise ehk vähemalt ühel astmel hoidmise peale. Ja meie ühistegelised asutused, mis on nad suuremat sellel alal ära teinud? Ei paista nagu reguleeriwat ja korraldawat kätt kusa-gilgi. Ning seltskond on ise ka ükskõikne. Maksab aga rahulikult tuhandeid ning ei küsi, miks see just nii peab olema. Ainult riigi maksude tasumisel satutakse ärewusse ja protsessitakse.

Midagi igatahes on tarwis nende wäärnähtuste kõrwa damiseks ette wõtta, kui ei taheta rahwast lasta majanduslisse orjusse sattuda. Need on üksikud nähtused, mis ainult osaliselt iseloomustawad neid püüdeid, mis mõnedes ringkondades walitsewad.

—We.

—oo—

KUIDAS MÖNES RAUDTEE ARTELLIS ASJU AETAKSE.

Laiaroopalise 2 piirkonna 5. artellis on neli meest raudtee tööde jaoks palgatud. Nendest kolm teewad tööd raudteel, kuna neljas teemeistri kõõgis töötab — sigu ja loomi söötab, mispärast teda ka „teemeistri kõõgitüdrukuku“ nimeatakse.

Tarbekorral kasutab teemeister ka t.isi töölisi oma eriotstarbeks nagu kündmiseks, laadale sõitmiseks jne. Wiimasel juhtumisel palkab tööline omal kulul hobuse, mispärast priipäwi saab.

Suwel tegid kõik piirkonna tööised teemeistri heina nii et praegu tema elumaja juures seitse suurt heinakuhja seisawad. Heinategemine ja kohalewedamise eest ei ole pennigi maksetud.

Kul keegi töölistest ehk julgeb kaebama minna, siis lastakse ta jalamaid lahti, sest teemeistril olla tugew seljatagune.

Tahaks loota, et wastawad wõimud selle peale tähelepanu pööraks. W—w.

K R O O N I K A.

Lubamata korraldus hobuste registreerimises.

Ühelt poolt on terwitataw, et praegune sõjawäele hobuste registreerimine on aja peale määratud, miilal põllumeestel aega selleks jätkub, kuid täiesti lubamatu nähtuseks peab tunnistama asjaolu, et tihti aetakse kolm walda kõik ühel ajal kokku, kus wahest 10—12 tundi järke tuleb oodata. Näitusel 30. oktoobriks olid Hellenurme, Palupera ja Arula wallad kõik kella 8 homm. Palupera wallamaja juure käsutatud, kus aga wiimasel — Arula wallal hobuste waatus weel kell 4 p. l. algas ja eelwiimisel — Hellenurme wallal kell 1 l. Kas ei ole suutnud wastawad ametnikud paljude kogemuste järel ometi otsusele tulla, et sarnane korraldus ei ole wastuwõetaw ja on asjata aegwiide neile, kes lõpul peawad järjekorras ette tulema. Wõiks ju mitmel ajal kokku käsutada, näit. esimene wald kell 8 homm., teine kella 12 l. ja kolmas kell 8 p. l., nii nagu arwatakse walmis saada eelmiste wa'dadega. „Postimees“

—00—

KIRJAD TOIMETUSELE.

I.

Omaval ajal pandi raudtee ülekäigu kohade kõrwale postide külge lauad pealkirjaga: „Hoia rongi eest“, mis juhiks iga ülesõitja tähelepanekut, kas ehk ei ole rong mitte lähedal, et aegsasti õnnetuse eest hoida. Ja niisugused lauad peaks hoitama täies korras, iseäranis niisuguses kohas, kus ei ole ülekäigu kohas wahti, sest iga silmapilk võib õnnetus iga kodaniku tabada. Läbisõites panin tähele, et ilma walweta läbisõidu kohas üle raudtee Wanamõisa küla juures Walweti ja Mõisaküla jaamade wahel puudus tähendatud lauake, missugune mõni aeg tagasi posti lähedal maas wedelas ja wiimasel ajal poisikeste poolt on puruks taotud; kas ei oleks wõinud seda lauda artelli tööwanem parandada, kes igapäew kõige wähem kaks korda mööda käib ja uuesti lasta üles lüüa, sest see töö oleks tarwitanud kõige rohkem 5 minutit. Nüüd aga uue laua tegemine ja selle saatmine töökojadest, läheb raudteel kümme korda kallimaks. Läbisõitja.

II.

Teie lehes nr. 35 ilmunud sõnumi kohta „sissesoolatud puud“ teatab elektrijaama

juhatus selgituseks, et küsimuse all olewate sissesoolatud puiega linna elektrijaamal ainult nii palju tegemist on, et tema, s. o. elektrijaam linnawalitsuse korraldusel neid puud „Linna Kütteosakonna“ käest wastu wõtab. Hinnaks on määratud 4800 marka kubiksüllast, franko wagun Tallinn.

Mis puutub puie sisseostmisesse Petseri-Wõru piirilt, siis ei ole linna elektrijaamal sellega midagi tegemist, waid see allub kõik linna „Kütteosakonnale“, kuna wastuoksa aga Teie artiklist wäljalugeda võib, nagu oleks elektrijaam need puud omale ise muretsenud.

Toimetuse järelmärkus:

Käesolew kiri kinnitab weel kord, et puud tõesti kuhugi ei kõlba ja et linna „Kütteosakond“ oli see, kes nendega linna elektrijaama „õnnistas“.

—00—

ÕIENDUS.

Walwes nr. 34 ilmunud artikli kohta „Hobune paberiwirna uppunud“ õiendab meile sõjaministeeriumi loomaterwishoiu walitsuse ülem järgmist:

4-da batarei hobune nr. 376 hall täkk nimega „Juku“ ei ole kunagi Ostroki oma olnud, waid on Pärnu maakonna hobuste sõjawäkke wõtmise komisjoni poolt Tamiste walla kodaniku Jüri Eberhardilt 18. VII. 19. rekwireeritud ja eehimatud komisjoni poolt 3. diwiisi loomalaatsareti saadetud, kust soomusrongide suurtükiwäe diwisjoni edasi antud, kust ta lõpuks 4 batareisse üleanti ja et „Walwes“ tähendatud whk. nr. 96564 oli tema äraolekul tema asetatja poolt, kes tähendatud asja kursis ei olnud, eksikombel ärasaadetud. T—ers.

—00—

KIRJAWASTUSED.

II. diwiisi laatsareti ülemarst. Teie poolt sissesaadetud õiendus jääb ruumi puudusel järke ootama.

—00—

Järgmine nummer
ilmub reedel 1. dets.

